

జాతిరత్నం

తొలితెలుగు ప్రధాని పి.వి. నరసింహారావు జీవితం

Acc. No. 18216

శారదా ఆశోకవర్ధన్

ఆంధ్రప్రదేశ్ బాలల అకాడమి
హైదరాబాద్

JAATHI RATHAM-Sri P.V.Narasimha Rao life Sketch

By: **SARADA ASHOKAVARDHAN**

Published by: Director & Special Officer, A.P. Baalala Akademi,

O/o Jawahar Bal Bhavan, Public Gardens, Hyderabad-500 004.

ప్రచురణ సంఖ్య : 86

మొదటి ముద్రణ : 1992

ప్రతులు : 5000

923.254
SAR

వెల : రూ.6-00

ముఖచిత్రం: ఎ.వి.బి.ఎస్.ఆనంద్

టైప్ సెట్టింగ్

ప్రసాద్ గ్రాఫిక్స్

3-6-115/5, హైదర్ గూడ రోడ్డు,

హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్-500 029.

ముద్రణ :

కళాజ్యోతి ప్రాసెస్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్

హైదరాబాద్

ప్రతులకు :

ఆంధ్రప్రదేశ్ బాలల అకాడమి

జవహర్ బాల భవన్

పబ్లిక్ గార్డెన్స్, హైదరాబాద్-500 004..

తొలిపలుకు

బాలలకు విద్యావైజ్ఞానిక సాంస్కృతిక రంగాలలో క్రమ వికాసం కలిగించాలనే అక్ష్యంతో ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం 1976లో ఆంధ్ర ప్రదేశ్ బాలల అకాడమిని స్థాపించింది. నాటి రాష్ట్రపతి ఫక్రుద్దీన్ ఆలీ అహ్మద్ ప్రారంభం చేసిన బాలల అకాడమికి, నాటి విద్యా సాంస్కృతిక వ్యవహారాల శాఖ మంత్రి శ్రీ మండలి వెంకట కృష్ణారావు తొలి అధ్యక్షులుగా ఉన్నారు. బాలల అకాడమి తన అక్ష్యసాధనకోసం చేపట్టిన పథకాలలో బాల సాహిత్య ప్రచురణ పథకం కింద పిల్లలకు మంచి పుస్తకాలు ప్రచురించే కార్యక్రమం ఒకటి.

జవహర్ బాలభవన్ బాలల్లోని సృజనాత్మక కళలను ప్రోత్సహిస్తుంటే బాలభవన్లో మరొక భాగమైన బాలల అకాడమి బాలల విజ్ఞానోదయానికి కృషిచేస్తున్నది. బాలల సమగ్ర అభ్యుదయానికి ఇవిరెండూ రెండుకళ్ళు వంటివి. విజ్ఞానానికి, వినోదానికి రెండూ ఒకే వేదికగా విరాజిల్లుతున్నాయి.

వివిధ వయోవర్గాల బాలల అవగాహన స్థాయికి తగినట్లు, సరళమైన భాషలో, తేలిక పదాలతో కథలు, గేయాలు, గేయకథలు, బొమ్మల కథలు, జీవితచరిత్రలు, నవలలు, వైజ్ఞానిక రచనలు ప్రచురించటం జరుగుతోంది. రాసిలో కాకుండా వాసిలో శ్రద్ధ వహించి, బాలల్లో విజ్ఞాన వినోద వికాసాలను పెంపొందించి, వారికి ఉత్తమ బాల సాహిత్యం అందించటమే ప్రధాన ద్యేయంగా పెట్టుకొన్నది బాలల అకాడమి.

అమృత తుల్యమైన బాలసాహిత్య సర్వస్వాన్ని ప్రచురించాలనే సదుద్దేశంతో వెలువరించిన పుస్తకాలలో ఇది ఒకటి.

ఇకపై కూడా బాలలకు ఆసక్తిని కలిగించే పుస్తకాలను ప్రచురించే ప్రయత్నాలు చేస్తున్నాము. ఉత్తమ అభిరుచిగల తల్లిదండ్రులు, ఉపాధ్యాయులు - మేము చేస్తున్న ఈ కృషిని బాలలకు అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సర్వవిధాలా మూతో పహకరిస్తారని ఆశిస్తున్నాము.

సంచాలకులు మరియు ప్రత్యేకాధికారిణి
జవహర్ బాలభవన్, ఆంధ్రప్రదేశ్ బాలల అకాడమి.

1

భారతదేశానికి తొమ్మిదవ ప్రధానమంత్రి శ్రీ పి.వి. నరసింహారావు. ఆయన బహు భాషావేత్తగా, రాజనీతిజ్ఞుడుగా, కవిగా, రచయితగా, పరిపాలనాదక్షుడుగా, బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలిగా అందరి మన్ననలను అందుకున్నారు. దేశప్రజల అభిమానాన్ని చూరగొన్నారు.

తొలి తెలుగు ప్రధానిగా శ్రీ పి.వి. మనరాష్ట్ర ఔన్నత్యాన్ని పెంచారు. తెలుగువారికి గర్వకారణమయ్యారు. మన 'జాతిరత్నం'గా భాసిల్లారు.

ఆయన జీవితం ఒక మహాకావ్యం. యువతరానికి స్ఫూర్తి. రాజకీయనాయకులకు ఆదర్శం. బాలలకు మార్గదర్శం. అందుకే తెలుగువారి ముద్దుబిడ్డ. భారత ప్రధాని శ్రీ పి.వి. జీవితచరిత్ర పిల్లలకు అందించవలసిన ఆవశ్యకత ఉంది.

భారతదేశంలో మన రాష్ట్రం ఆంధ్రప్రదేశ్. మన

రాష్ట్రంలో కరీంనగర్ జిల్లాలో వంగర అనేది ఒక చిన్న గ్రామం అన్నమాట. ఆ గ్రామంలో ఒక మోతుబరి బ్రాహ్మణరైతు కుటుంబం ఉండేది. ఆ కుటుంబంలో సీతారామారావు, రుక్మాబాయమ్మ దంపతులకు పదకొండుమంది సంతానం. వారిలో ఒకరైన పి.వి. నరసింహారావు 1921వ సంవత్సరం జూన్ 28వ తేదీన జన్మించారు.

పి.వి. నరసింహారావు తండ్రిగారికి జ్యోతిష్యం అన్నా, ఆ శాస్త్రం అన్నా దానిపట్ల నమ్మకం ఎక్కువ. అందుకే తమ కుమారుని జాతకచక్రం ఆయనరాసి ఉంచారు.

జీవితంలో ప్రతి మెట్టుదగ్గరా సమస్యలు ఎదుర్కొంటూ ఉన్నా, అయితే ఒకనాడు అత్యున్నత స్థానం అధిరోహిస్తాడనీ, తన జీవితకాలంలో దేశనాయకుడు అవుతాడని ఆ జాతకంలో రాశారు.

పి.వి. నరసింహారావు బాల్యంలో రెండవ తరగతి వరకు వంగర గ్రామంలోనే చదివారు. ఆ వయసు నుండే ఆయనకి నాటకాలంటే ఇష్టం. ఎంత దూరంలో నాటకప్రదర్శన జరుగుతున్నా వెళ్ళేవారు. తను చూసిన నాటకాలలోని దృశ్యాలకు అమితంగా స్పందించేవారు. ఇంటికి వచ్చిన తరువాత ఆ సంఘటనలలో తనే నాయకుడైనట్లు అభినయించేవారు.

ఆరేళ్ళు వయసులో ఒకసారి పి.వి. ఒక వీధినాటకం చూశారు. ఆ నాటకంలో హనుమంతుని లంకా దహనం దృశ్యం చూసి ఆయన ఎంతో స్పందించారు. ఆ సంఘటన ఆయన మనసులో బలమైన ముద్రవేసింది. ఆ రాత్రి నిద్రపట్టలేదు. ఆ దృశ్యాన్ని తను అభినయించి తన

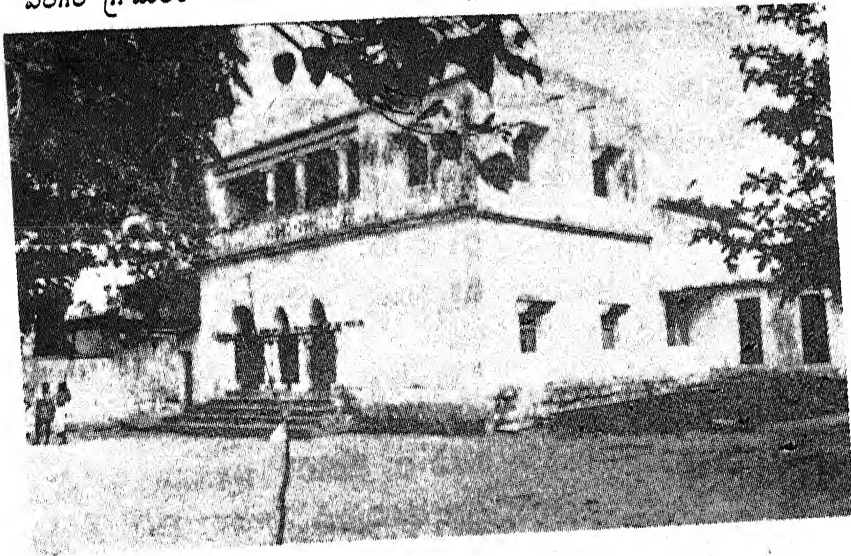
స్నేహితులకు చూపాలి.

మరునాడు ఉదయమే తన మిత్రబృందం సమక్షంలో
లంకాదహనం దృశ్యాన్ని ప్రదర్శించారు. పాడవాటి తుండు
గుడ్డ తెచ్చారు. దానిని తన నడుము చుట్టూ చుట్టి,
తోకలా అమర్చారు. దానికి నిప్పు అంటించారు. అంజనే
యుడిలా గెంతులు వేస్తూ, అటూ ఇటూ పరుగెడుతూ
గడ్డివాముకి నిప్పు అంటించారు. తగలబడుతున్న గడ్డివా
ముని చూసి మిగతా పిల్లలు భయంతో పారిపోయారు.

ఇకముందు అలాంటి పనులు చేయవద్దని తండ్రి మంద
లింపుని శిరసావహించారు బాల పి.వి.

ఆ కాలంలో బాల్య వివాహాలు చేయటం సర్వసాధా
రణంగా ఉండేది. దానిని పెద్ద తప్పగా, అనుచితంగా
భావించేవారుకాదు. పి.వి. నరసింహారావుకు తొమ్మిదేళ్ళు

వంగర గ్రామంలో పి.వి. నరసింహారావు ఇల్లు

వయసు వచ్చింది. పెద్దవాళ్ళు పెళ్ళికి తొందర చేశారు. పెళ్ళి, సంసార జీవితం మీద సరైన అవగాహన లేని వయసు అది.

పి.వి. నరసింహారావును వారి పక్కంటి దాయాదుల కుటుంబానికి చెందిన శ్రీ పి.వి. రంగారావు పదో ఏట దత్తుకు తీసుకున్నారు. శ్రీ రంగారావు కుటుంబం వేలేరు గ్రామంలో ఉండేది.

పి.వి. నరసింహారావు రెండవ తరగతి తరువాత వేలేరులోని పాఠశాలలో చేరారు. ప్రతిరోజూ వంగర నుండి ఎద్దులబండిలో పాఠశాలకు వెళ్ళేవారు. మధ్యాహ్నం శ్రీ పి. వి. రంగారావు ఇంటిలో భోజనం చేసేవారు. సాయంత్రం స్వగ్రామమైన వంగర తిరిగి వచ్చేవారు.

ఆ తరువాత పి.వి. నరసింహారావు హైస్కూలు చదువు నిమిత్తం హనుమకొండ వెళ్ళారు. అక్కడ చదువులో ఎంతో తెలివిగా 'టాప్ రాంకర్'గా ఉండేవారు.

తన సహాధ్యాయులతో కలసి నాటకాలు ప్రదర్శించే వారు. ఒకసారి తన స్నేహితులందరితో కలసి 'కృష్ణకుమారి' అనే నాటకం ప్రదర్శించారు. ఆ నాటకంలో పి.వి. కథానాయిక పాత్రను ధరించారు. ఆ పాత్రద్వారా ఆయన ప్రదర్శించిన నటనను ప్రేక్షకులు మెచ్చుకున్నారు. స్నేహితులైతే చెప్పనవసరంలేదు.

ఆరోజుల్లో పి.వి. ఒక్క సినిమానుకూడా చూడకుండా వదిలిపెట్టేవారుకాదు. ఒకసారి జేబులో అయిదు రూపాయలు వేసుకొని హనుమకొండ నుండి హైదరాబాద్ వెళ్ళి శాంతారామ్ నిర్మించిన 'ఆద్యీ' చిత్రాన్ని చూసి వచ్చారు.

ఈ వయసులోనే పి.వి.కి ధూమపానం అలవాటయింది. ఆ అలవాటు ముదిరి పాకాన పడకముందే జాగ్రత్త పడ్డారు. తన పద్నాలుగో ఏట ఆ అలవాటుకు స్వస్తిచెప్పారు.

పి.వి. బాల్యం నుంచే ఆదర్శవాది. వారసత్వంగా వచ్చిన వ్యవసాయంలో కానీ, పట్వారీ పదవిలో కానీ ఆయనకు ఆసక్తిలేదు. చదువు మీదనే ఆయన ధ్యాసంతా.

మెట్రీక్యులేషన్ తో ఇక చదువు చాలించమని, సంసార జీవితం సాగించమని దత్తుకు తీసుకున్న తండ్రి ఆదేశించాడు. అందుకు పి.వి. ఒప్పుకోలేదు. తాను కాలేజీలో చేరి ఇంటర్మీడియేట్ చదువుతానని పట్టుబట్టారు.

దత్తు తండ్రి అయిన పి.వి. రంగారావుకి ఎదురు తిరిగి, తనను కాలేజీకి పంపక తప్పదని, అలా అని వాగ్దానం చేసేవరకు భోజనం చేయనని మొండికేశారు పి.వి. ఆ ప్రకారమే అయిదు రోజుల పాటు నిరాహారదీక్షతో పోరాటం సాగించారు. ఈ విషయం తెలిసి కన్నతండ్రి సీతారామారావు ఉరుకులు పరుగులు మీద వచ్చారు. ఇద్దరికీ నచ్చజెప్పారు. చివరికి పి.వి.ని చదువుకొన సాగించేందుకు దత్తుకు తీసుకున్న తండ్రిని కూడా ఒప్పించారు. చదువు మీద ఉన్న ఆసక్తి, చదువుకోవాలన్న పట్టుదల పి.వి.ని కాలేజీలో చేరి ఇంటర్మీడియేట్ చదివేందుకు దోహదం చేశాయి.

2

పి.వి. కాలేజీలో చదివే కాలంలో 1938వ సంవత్సరం ప్రాంతంలో జరిగిన సంఘటన ఇది. వందేమాతరం గీతంపై నిజాం ప్రభుత్వం నిషేధాన్ని ప్రకటించింది. బహిరంగ ప్రదేశాలలోనూ, అందరికీ తెలిసేలాగానీ, విద్యాసంస్థలలోగానీ వందేమాతరం గీతం పాడితే వారిని కఠినంగా శిక్షిస్తామని ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. ఆ నిషేధాన్ని ఉల్లంఘించటానికి ప్రతివారూ భయపడేవారు.

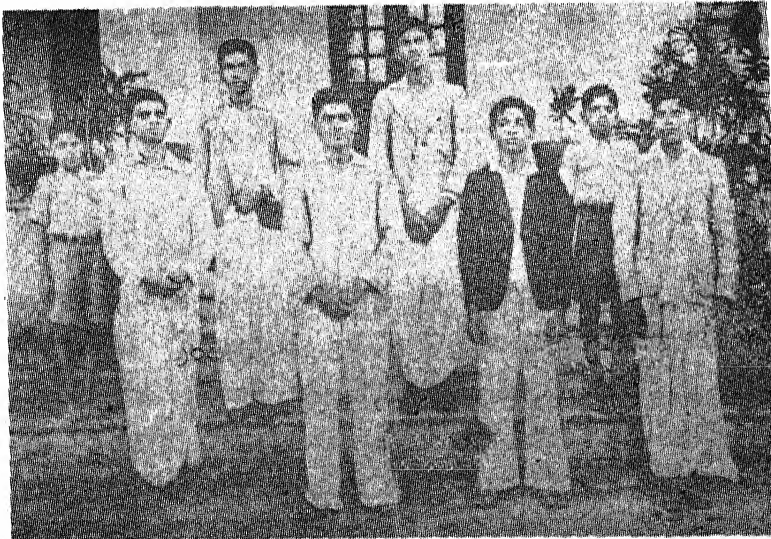
పి.వి. రాజకీయ జీవితానికి విద్యార్థి దశలోనే అంకురార్పణ జరిగింది. ఆయన తన 17వ ఏటనే రాజకీయరంగ ప్రవేశం చేశారు.

స్వామి రామానందతీర్థ ద్వారా స్ఫూర్తి పొందిన పి.వి. వందేమాతరం ఉద్యమంలో క్రియాశీలకపాత్ర నిర్వహించారు. నిజాం సంస్థానంపై జరిగిన పోరాటంలో పాల్గొన్నారు.

అనేకమంది మిత్రులతోపాటు వందేమాతరం గీతాన్ని పాడినందుకు ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం పి.వి.సి 1938లో కాలేజీనుంచి బహిష్కరించింది. అయినా ఆయనకు చదువు మీద ఉన్న శ్రద్ధకు పట్టు సడలలేదు. అక్కడి నుండి నాగపూర్ వెళ్ళి మోరిస్ కళాశాలలో చేరి, ఇంటర్ పూర్తిచేశారు.

ఆ తరువాత పి.వి. పూనా పర్సనల్ కళాశాలలో బి.ఎస్.సి. చదివారు. పూనాలో చదువుకునే రోజుల్లో ఆయన మరాఠీ నేర్చుకోవడమే కాక ప్రసిద్ధమైన మరాఠీ నవలలను అనువాదం చేసే ప్రతిభను సంపాదించారు. ఆయన తరువాత కాలంలో సుప్రసిద్ధుడైన మరాఠీ రచయిత సి.హెచ్.ఎన్.ఆప్టే రాసిన నవల “లక్ష్మీ కోన్ గేట్” (కానీ, ఎవరు విచారిస్తారు?)ను ఆయన తెలుగులోకి అనువదించారు కూడా!

ఇందులో నల్లకోటు విద్యార్థి నేటి ప్రధాని పి.వి.

పూనా నుంచి మళ్ళీ నాగపూర్ వచ్చి పి.వి. న్యాయ శాస్త్రం అభ్యసించి, డిగ్రీని పొందారు. వారి కుటుంబ ఆర్థిక పరిస్థితి కూడా అప్పుడు అంతంత మాత్రంగానే ఉండేది. ఆయన తండ్రిగారి ఆదాయం కేవలం అరవైరూపాయలే కావడంతో కొన్ని ఆర్థిక సమస్యలను ఎదుర్కొన్నారు.

మహారాష్ట్రలో విద్యాభ్యాసం పి.వి. దృక్పథాన్ని పూర్తిగా మార్చివేసింది. ఆయన వ్యక్తిత్వాన్ని తీర్చిదిద్దింది. న్యాయశాస్త్ర పట్టు అందుకొని హైదరాబాద్ చేరిన పి.వి. అప్పట్లో ప్రముఖ న్యాయవాదిగా రాణిస్తున్న బూర్గుల రామకృష్ణారావు దగ్గర జూనియర్ గా చేరారు.

నైజాం నిరంకుశ పాలనకు వ్యతిరేకంగా చెలరేగిన ఉద్యమం తారాస్థాయికి చేరుకున్న కాలంలో అనేక కుటుంబాలు వేరే ప్రాంతాలకు వలసవెళ్ళాయి. పి.వి. కుటుంబానికి కూడా కొంతకాలం ఈ బాధ తప్పలేదు.

పి.వి. ప్రతిభాపాటవాలు, రాజకీయపత్రాలు చదవటం, రాయటంలో ఉన్న ప్రతిభను గుర్తించి అప్పటి తెలంగాణా రాజకీయ ప్రముఖులు జమలాపురం కేశవరావు, మాడపాటి హనుమంతరావు, బూర్గుల రామకృష్ణారావు ఆయనను ప్రోత్సహించారు.

అప్పటికే న్యాయవాద వృత్తిలో ఉన్న పి.వి. స్వామి రామానందతీర్థ నుంచి పొందిన ఉత్తేజంతో వీరేంద్రపాటిల్, ఎన్.బి.చవాన్లతో కలసి స్వాతంత్ర్య ఉద్యమంలో పాల్గొన్నారు. విశేషమేమంటే ఆ తరువాత కాలంలో ఈ ముగ్గురూ మూడు రాష్ట్రాలకు ముఖ్యమంత్రులు అయ్యారు.

ఆ సమయంలో పి.వి. రాష్ట్రకాంగ్రెసు నిర్వహించే

‘చాందా’ క్యాంపులో చేరడంతో ఆయన రాజకీయ జీవితానికి ఊపువచ్చింది. ‘చాందా’ క్యాంపులో ఆయనలోని నాయకత్వ లక్షణాలు పలువురిని ఆకట్టుకున్నాయి.

పి.వి. 1948-49 కాలంలో హనుమకొండ నుంచి పాములపర్తి సదాశివరావు సంపాదకత్వాన వెలువడిన ‘కాకతీయ పత్రిక’లో అనేక కథలు, వ్యంగ్య రచనలు, కవితలు రచించారు. ఒక పక్క సాహితీ వ్యవసాయం చేస్తూనే మరో పక్క రాజకీయ కార్యకలాపాలలో చురుకుగా పాల్గొంటూనే ఉండేవారు.

నైజాం పాలన అంతం అయ్యాక క్రమంగా ఆయన జిల్లా నాయకుడిగా, అప్పటి హైదరాబాద్ రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ జనరల్ సెక్రటరీగా పనిచేశారు.

ఆక్స్ ఫర్డ్ విశ్వవిద్యాలయంలో ప్రొఫెసర్ కావాలనుకున్న పి.వి. రాజకీయ రంగ ప్రవేశం వల్ల 1952లో మంథని నుంచి లోక్ సభకు పోటీచేసి ఓడిపోయారు. ఆ ఓటమికి ఆయన కించిత్తు కూడా బాధ పడలేదు.

1956లో రాష్ట్ర కాంగ్రెసు ఉపాధ్యక్ష పదవిని చేపట్టిన అనంతరం పార్టీలో చోటు చేసుకున్న అనేక మార్పుల్లో పి.వి. రాజకీయ జీవితం కూడా ఎన్నెన్నో ఒడిదుడుకులు ఎదుర్కొన్నది.

విశాలాంధ్ర ఉద్యమంలో చురుగ్గా పాల్గొని చివరికి కరీం నగర్ లోని మంథని నియోజకవర్గం నుండి 1957లో మొదటిసారిగా శాసనసభకు ఎన్నికయ్యారు.

శాసన సభ్యుడుగా ఉన్నప్పుడు పి.వి. ఒకసారి వంగరలో పొలాలు చూడటానికి వెళ్ళారు.

“పొలానికి నీళ్ళు బాగా పెడుతున్నావా?” అని పాలేరును అడిగారు పి.వి.

“పాపారావు చెరువు నీరు అంతా తమరి పొలానికే పెడుతున్నాను” అని విన్నవించుకున్నాడు పాలేరు.

“మీ తాతదా, నా తాతదా చెరువు? మనవంతు మించి నీరు పెట్టవద్దు. మిగిలిన రైతులంతా ఏం కావాలనుకొంటున్నావు?” అని అతనితో గట్టిగా చెప్పారు.

పి.వి. తన పదవిని, అధికారాన్ని స్వప్రయోజనాలకు వినాడూ ఉపయోగించుకొనేవారుకాదు.

పి.వి. నరసింహారావు 1962లో మళ్ళీ శాసనసభకు ఎన్నికయ్యారు. నీలం సంజీవరెడ్డి మంత్రివర్గంలో స్థానం సంపాదించారు.

అప్పడు న్యాయశాఖామంత్రిగా జైళ్ళపరిపాలనను మెరుగుపరిచారు. దేశంలో మొదటి ఆరుబయలు జైలులు అనంతపురంలో నెలకొల్పారు.

అనంతరం కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డి మంత్రివర్గంలో కూడా పి.వి.స్థానం పొందారు. అప్పడు ఆరోగ్యశాఖామంత్రిగా ప్రభుత్వ డాక్టర్ల ప్రైవేటు ప్రాక్టీసును నిషేధించారు.

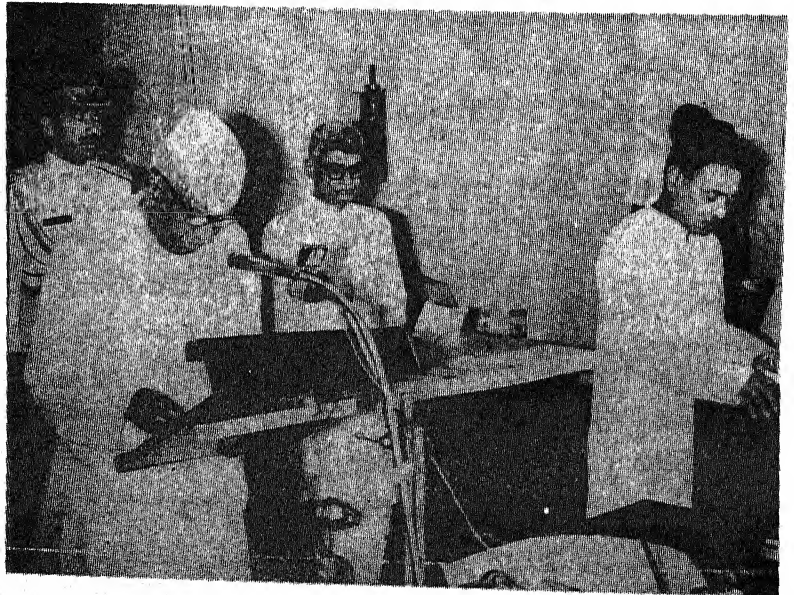
దేవాదాయ శాఖామంత్రిగా కొత్త దేవాదాయ చట్టాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. విద్యామంత్రిగా అదర్స్ పబ్లిక్ పాఠశాలల ఏర్పాటుకు శ్రీకారం చుట్టారు. ఈ పథకాన్నే మెరుగుపరచి, కేంద్రంలో మానవ వనరుల అభివృద్ధిశాఖా మంత్రిగా ఉన్నప్పుడు నవోదయా పాఠశాలల పథకంగా రూపొందించి

అమలుపరచారు పి.వి.

1970లో పి.వి. భార్య సత్యమ్మ మరణించారు. ఆమె మరణం తర్వాత పి.వి. అక్కగారు సరోజిని ఆయన కుటుంబ వ్యవహారాలలో సహాయ పడుతూ వచ్చారు. అయినా, రాజకీయ రంగంలో తలమునకలవుతూ కూడా కుటుంబ పెద్దగా బాధ్యతలను పి.వి. ఎన్నడూ మరువలేదు. పిల్లల పెంపకంలో ఆయన ఎంతో జాగ్రత్త వహించారు.

పి.వి. నరసింహారావు పదవిని చూసి పొంగిపోయే వ్యక్తికాదు. ఆయన ఎప్పుడూ పార్టీలో గ్రూపులు కట్టలేదు. రాజకీయ దళాలతో చేతులు కలపలేదు.

“నాకు కూడా ఈ గ్రూపు పాలిటిక్స్ చదరంగం ఎత్తు గడలపై సరదా లేకపోలేదు. కానీ, తీరా ముఠాలు కట్టే విద్య చేతకాదుగదా! అందువల్ల చూస్తూ ఆనందించటం ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రిగా పి.వి. ప్రమాణస్వీకారం

మటుకు చేస్తున్నాను!” అని పి.వి. ఫలోక్తులు విసిరేవారు.

సరిగ్గా ఈ కారణం వల్లనే సొంతబలం సమకూర్చుకొని, ఎదురు తిరగరనే అభిప్రాయంతోటే ప్రత్యేక తెలంగాణా ఉద్యమం ఉద్యతరూపం దాల్చినప్పుడు కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డికి వారసుడుగా పి.వి.ని ఇందిరాగాంధీ ఎంపిక చేశారు.

ఫలితంగా 1971 సెప్టెంబరు 30న పి.వి. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రముఖ్యమంత్రిగా ప్రమాణస్వీకారం చేశారు.

తరువాత 1972 మార్చిలో జరిగిన సాధారణ ఎన్నికలలో 75 శాతం పార్టీ టెక్నెట్లను ఎస్.సి., ఎస్.టి, బి.సి.లకు ఇచ్చి ఘనవిజయం సాధించారు. కాంగ్రెసును విజయపథం వైపు నడిపించారు.

ఎవరూ ఊహించని పనేదో ఒకటి చేయడం పి.వి.కి మొదటినుండి ఉన్న అలవాటు. 1972 ఆగస్టు 14వ తేదీ అర్ధరాత్రి స్వాతంత్ర్య రజతోత్సవాల సందర్భంగా రాష్ట్ర ఉభయ శాసన సభల సంయుక్త సమావేశం జరిగింది. రాత్రి పన్నెండు గంటలు కొట్టగానే ముఖ్యమంత్రి పి.వి. గంభీర ప్రసన్నవదనంతో సభలో ప్రవేశించారు. ఉపన్యాసం బదులుగా సుదీర్ఘ కవిత నొకదానిని చదివి వినిపించి సభ్యులను ఆనందాశ్చర్యాలలో ముంచెత్తారు.

ఒకవైపు రాజకీయ రంగంలో క్రియాశీలక పాత్రను నిర్వహిస్తూ కూడా మరోవైపు తనకు అత్యంత ప్రీతిపాత్రమైన సాహిత్యరంగాన్ని పి.వి.క్షణం కూడా మరువలేదు. ఆయనకు అత్యంత సన్నిహితులంటూ ఉంటే అవి పుస్తకాలే! విజ్ఞాన దాహమేకాని, అధికార దాహం పి.వి.లో మచ్చుకైనా కనిపించదు.

ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు పి.వి. చేసిన పెద్దమేలు తెలుగును రాష్ట్రప్రభుత్వ అధికార భాషగా పెట్టడం.

తెలుగుభాషా, సాహిత్య, సంస్కృతుల వికాసానికి పి.వి. చేసిన కృషి అపూర్వం.

పి.వి.కి తాను నమ్మిన సిద్ధాంతాలతో రాజీపడటం తెలియదు. వంగర గ్రామంలో ఆయనకే ఎక్కువ పొలాలు ఉన్నాయి. అయినా ఎప్పుడూ ఎవరినీ దోచుకోలేదు. ఇంకొకరి సొత్తును ఆశించలేదు.

భూపరిమితి చట్టం రాగానే అందరికంటే ముందుగా
ఇందిరాగాంధీతో పి.వి

పి.వి. పరిమితికి మించి ఉన్న పన్నెండువందల ఎకరాలను ప్రభుత్వానికి స్వాధీనం చేశారు.

ముఖ్యమంత్రిగా పి.వి. భూసంస్కరణలలో తెచ్చిన ఈ విప్లవాత్మకమైన మార్పులు రాష్ట్రంలోని కొందరికి కంటగింపు అయింది.

వారు పి.వి. మీద కక్షగట్టారు. ఆంధ్రప్రాంతానికి ప్రత్యేక రాష్ట్రం కావాలంటూ ఆందోళన ప్రారంభించారు. దాని ఫలితంగా 'జై ఆంధ్ర' ఉద్యమం తీవ్రస్థాయిని దుకుంది. ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఉద్యమం అదుపు తప్పటంతో మంత్రివర్గం విస్తరించటానికి అనుమతించిన వారం రోజులకే శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ సూచన మేరకు పి.వి తమ పదవికి రాజీనామా చేశారు. 1973 జనవరిలో రాష్ట్రపతిపాలన విధిచటం జరిగింది.

రాష్ట్ర సమైక్యతకు కట్టుబడిన నరసింహారావు రెండు ప్రాంతీయ ఆందోళనల సమయాల్లోనూ మానసికంగా ఎంతో వ్యధను అనుభవించారు.

దాదాపు రెండు దశాబ్దాల పాటు మంథని నియోజక వర్గానికి ప్రాతినిధ్యం వహించిన పి.వి. అప్పటి రాష్ట్ర రాజకీయాలకు కొంతకాలం దూరంగా ఉంటూ వచ్చారు.

4

బంగారానికి తావి అబ్బినట్టు, రాజకీయ వైశిష్ట్యానికి తోడు పి.వి. స్వయంగా రచయిత, మంచి వక్త.

జ్ఞాన పీఠ పురస్కారం పొందిన వి. ఎఫ్. కండేకర్ నవల 'యయాతి' ని పి. వి. అనువదించారు.

భారత మాజీ ప్రధానమంత్రి లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి భార్య శ్రీమతి లలితాశాస్త్రి రాసిన "మేరే పతి మేరే దేవ్" (నా భర్త నా దైవం) ను పి. వి. తెలుగులోకి అనువదించారు. 'కవిసామ్రాట్' విశ్వనాథ సత్యనారాయణ రాసిన "వేయిపడగలు" ను హిందీలో "సహస్రపత్"గా అనువదించారు.

అనేక భాషల మీద పి.వి. నరసింహారావు గారికి ఉన్న పరిజ్ఞానం అపారమైంది. ఆయన హిందీ, సంస్కృతం, తెలుగు, మరాఠీ, ఇంగ్లీషులలో నిష్ణాతులు. ఉర్దూ, అరబిక్, పార్సీలలో మంచి పరిజ్ఞానం ఉంది. జర్మనీ, స్పానిష్‌లను

ధారాశంగా మాట్లాడగలరు. రష్యన్ భాషలో సంభాషించగలరు.

విద్యాశాఖమంత్రిగా ఉన్నప్పుడు 1961 లో హైదరాబాద్ లో 'అఖిల భారత మరాఠీ సాహిత్య సమ్మేళన్' జరిగింది. అప్పుడు అహ్మదాబాద్ నుండి అధ్యక్షుడిగా ఉన్న పి.వి. మరాఠీలో స్వాగతోపన్యాసం ఇచ్చి సభికులను ఆశ్చర్యచకితులను చేశారు.

కేబినెట్ సమావేశాలు ప్రారంభమయ్యే ముందు పక్కనే ఉన్న ముస్లిం నాయకులతో ఉర్దూలో మాట్లాడి సంభాషణ కొనసాగించారు.

అలాగే పి.వి. నరసింహారావు కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా ఎన్నికైన పిదప ఆయన్ని ఇంటర్వ్యూ చేయటానికి వచ్చిన

'వేయివచనాలు'ను హిందీలో అనువదించిన సందర్భంగా సన్మానం అందుకొంటున్న పి.వి., విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

స్పానిష్ టెలివిజన్ బృందంతో స్పానిష్‌లో మాట్లాడి వాళ్ళను ఆశ్చర్యచకితుల్ని చేశారు.

1980 నుండి 1984 వరకు, 1988 నుండి 1989 వరకు విదేశీ వ్యవహారాల శాఖ మంత్రిగా ఉన్న పి.వి. కి ప్రపంచ నాయకులతో వ్యవహరించేప్పుడు బహుభాషా పరిజ్ఞానం ఆయనకి సంపదలాగ ఉపయోగపడేది.

కంప్యూటర్‌లను ఉపయోగించే సాంకేతిక పరిజ్ఞానం కూడా పి.వి. క్షుణ్ణంగా అకళింపు చేసుకున్నారు. సరదాగా నేర్చుకొని చివరికి అందులో నైపుణ్యం సాధించగలిగారు. పద్నాలుగు భాషలతో పాటు కంప్యూటర్ భాషను కూడా నేర్చుకొని, స్వయంగా ప్రోగ్రామింగ్ చేయగలిగే ప్రతిభను సాధించారు. క్షణం తిరిక దొరికితే చాలు పి.వి. కంప్యూటర్ ప్రోగ్రామింగ్‌లో లీనమవుతారు.

5

జాతీయ రాజకీయాలకు పి.వి. నరసింహారావును ఇందిరాగాంధీ పరిచయం చేశారు. 1973 లో ముఖ్యమంత్రి పదవికి రాజీనామా చేశాక ఆంధ్రప్రదేశ్ నుండి కేంద్రానికి ఇందిరాగాంధీ ఆహ్వానించారు.

కేంద్ర రాజకీయాలలో అడుగు పెట్టిన పి.వి. 1975 లో ఎ.ఐ.సి.సి. జనరల్ సెక్రటరీగా నియమితులయ్యారు. ఆ కాలంలో చండీగఢ్ లో జరిగిన ఎ.ఐ.సి.సి. సమావేశాల కోసం రాజకీయ, ఆర్థిక, విదేశీ విధానాలను రూపొందించటంలో పి.వి ప్రధాన పాత్ర వహించారు.

1977 లో జరిగిన ఎన్నికలలో జనతా ప్రభంజనాన్ని తట్టుకొని హనుమకొండలోకొనభ స్థానంలో విజయం సాధించారు.

రాజకీయ ప్రతిష్టకు తోడు మచ్చలేని రాజకీయ జీవితం ఆయనది. ముక్కుకు సూటిగా పోయే మనస్తత్వం ఆయనది.

అవసరమైనపుడు ధృఢంగా నిలబడుతూనే వృధావివాదాలకు, స్వార్థ ప్రయోజనాలకు, ముఠారాజకీయాలకు, పదవుల పట్ల వెంపర్లాటకు దూరంగా, హుందాగా నిలబడే ఉన్నత సంస్కారి పి.వి. నరసింహారావు.

ప్రతిభా వ్యుత్పత్తులతో పలు కీలకమైన పదవులు నిర్వహించి కేంద్ర రాజకీయ రంగంపై చెరగని ముద్ర వేయడమే కాక, కాంగ్రెసు పార్టీకి వెన్నెముకగా నిలిచారు.

అనేక భారతీయ భాషలను అనర్గళంగా ప్రసంగించగల పి.వి. 1980 లో ఇందిరాగాంధీ అధికారంలోకి రాగానే ఇందిరాగాంధీతో చర్చిస్తున్న పి.వి

విదేశాంగ శాఖను చేపట్టారు.

ఆ ఏడాదిలోనే న్యూఢిల్లీలో కాంగ్రెసు సమావేశంలో నలభైఅయిదు నిమిషాల సేపు చేసిన ప్రసంగంలో ప్రపంచశాంతి గురించి పి.వి.కి ఉన్న ఆకాంక్ష చక్కగా వ్యక్తమయింది. ఆయన తరువాత మాట్లాడిన ఇందిరాగాంధీ “నరసింహారావుగారి ఉపన్యాసాన్ని వినటానికి గాంధీజీ బతికి ఉంటే బాగుండేది” అన్నారు.

ప్రపంచశాంతి మీద గాంధీజీ ఆశయాలకు ఆధ్యాత్మికతను జోడించి చక్కగా వివరించారు అప్పటి విదేశీ వ్యవహారాల మంత్రి పి.వి. నరసింహారావు.

ప్రపంచ నాయకులతో ఆయన స్వయంగా సమాలోచనలు జరిపేవారు. దేశవిదేశీ విధానంలో పి.వి. ప్రతి పాదనలు ఇందిరాగాంధీ ఎన్నడూ త్రోసిపుచ్చలేదు.

ఇందిరాగాంధీతో పి.వి. కుటుంబం

1981 లో కామన్ వెల్త్ విదేశీ వ్యవహారాల మంత్రుల సమావేశానికి అధ్యక్షత వహించారు పి.వి. న్యూయార్క్ కు 77 మంది బృందానికి ముఖ్య నిర్వాహకులుగా ఆయన వ్యవహరించిన విధానం కొనియాడదగింది.

1984లో 'ఆపరేషన్ బ్లూస్టార్', సిక్కు వ్యతిరేక అల్లర్లు జరిగినప్పుడు ఫి.వి. హోంశాఖను నిర్వహిస్తున్నారు. ఆ తరువాత ఆయన దేశీయ వ్యవహారాల శాఖను నిర్వహించారు.

దేశంలో ఉత్పత్తి అయ్యే సంపద అందరికీ సమంగా చెందనప్పుడు ఆర్థిక వ్యవస్థ పునాదులే బలహీనమవుతాయని పి.వి. విశ్వాసం. నెహ్రూ విధానాలను అధారం చేసుకొని అలవర్చుకున్న ఆర్థిక దృక్పథంతో దేశ ఆర్థిక పరిస్థితుల రుగ్మతల నివారణోపాయాలను గురించిన స్పష్టమైన అవగాహన ఆయనకి ఉంది.

1984 ఎన్నికల్లో ఘన విజయం సాధించి రాజీవ్ గాంధీ అధికారాన్ని చేపట్టేవరకు హోంమంత్రిగానే కొనసాగారు. రాజీవ్ గాంధీ ఆయనను ముందు రక్షణమంత్రిగా నియమించారు. రక్షణమంత్రిగా పనిచేసిన పి.వి. కి దేశపు సైనిక అవసరాలు, సామర్థ్యం గురించి క్షుణ్ణంగా తెలుసు. హోంమంత్రిగా పని చేసింది స్వల్పకాలమే అయినా శాంతి భద్రతలకు సంబంధించిన దేశ సమస్యలను గురించి సమగ్రంగా ఆకళింపు చేసుకొనే అవకాశం పి.వి. చిక్కింది.

తరువాత వివిధ శాఖల సమన్వయంతో కొత్తగా ఏర్పరచిన "మానవ వనరుల అభివృద్ధి శాఖ" ను ఆయన నిర్వహించారు.

నిరక్షరాస్యత ప్రబలంగా ఉన్నంతకాలం దేశ ఆర్థిక

ప్రగతి కుంటుపడుతుందని పి.వి. అభిప్రాయం. స్వతహాగా గొప్ప విద్యావేత్త అయిన పి.వి. అనేక దేశాల ఆర్థిక పరిస్థితులను, వాటి విధానాలను, అవి సాధించిన ప్రగతిని క్షుణ్ణంగా పరిశీలించారు.

అక్షరాస్యత శాతాన్ని అధికంగా సాధించిన దేశాలే ఆర్థికంగా ఎంతో పురోభివృద్ధిని సాధిస్తాయన్న ఉద్దేశంతో మానవ వనరుల అభివృద్ధి శాఖా మంత్రిగా ఉన్న కాలంలో నవోదయ పాఠశాలల పథకాన్ని ప్రవేశపెట్టారు.

పి.వి. నరసింహారావు 1988 నుండి 1989 ఎన్నికల వరకు విదేశాంగ మంత్రిగా కొనసాగారు.

ప్రపంచ రాజకీయ రంగంలో విప్లవాత్మకమైన మార్పులు చోటు చేసుకొనే కీలక తరుణంలో ఆయన విదేశీ వ్యవహారాల మంత్రిగా పనిచేశారు. సైద్ధాంతిక విభేదాలు

తలమునకలయ్యే బాధ్యతలలో నైతం సాంకేతికాభిలాష పట్లమక్కువ ఎక్కువ జర్మనీలో జరిగిన పుస్తక ప్రదర్శనలో.

తొలగి అమెరికా రష్యాలు సన్నిహితమయ్యాయి. మరో వైపు సోవియట్, చెనా సంబంధాల్లో కూడా, తీవ్రమైన మార్పులు పొడచూపాయి.

రెండు కూటాలుగా విడిపోయిన ప్రపంచ రాజ్యాల నడుమ విభజన రేఖ అదృశ్యమయ్యే సూచనలు కనిపించటంతో అలీనోద్యమ సిద్ధాంతాలు ప్రశ్నార్థకంగా తయారయ్యాయి.

ఇటువంటి పరిస్థితులలో విదేశాంగ మంత్రిగా పి.వి. నరసింహారావు భారత్ ను ఎల్లప్పుడూ సహాయమర్పించే దేశమనే ముద్ర నుండి వైదొలగేలా చేశారు. అంతేకాక, ఉపఖండంలో సైనిక పరంగానే కాక ఆర్థిక, రాజకీయ పరంగా ఒక పటిష్టమైన దేశంగా రూపొందించాల్సిన అవసరాన్ని గుర్తించి, ఆ దిశలో అత్యంత ప్రతిభావంతంగా అంతర్జాతీయ దౌత్యాన్ని నెరపారు.

పలు భాషలలో ఆయనకు ఉన్న పరిచయం కూడా విదేశాంగ మంత్రిగా తన పదవిని సమర్థవంతంగా నిర్వహించేందుకు తోడ్పడింది. ఈ కాలంలో ఎందరో విదేశీనాయకులతో సన్నిహితుడిగా మెలిగే అవకాశం ఆయనకు కలిగింది.

ముక్కు సూటిగా మాట్లాడటం పి.వి. నరసింహారావు ప్రత్యేకత. శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ, రాజీవ్ గాంధీలకు ఆయన ఎలాంటి దాపరికాలూ లేకుండా, మోహమాట పడకుండా తన అభిప్రాయాలు చెప్పేవారు. తన అభిప్రాయాలు ఆమోదం పొందటం కోసమని ఆయన నిజానను దాచేవారు కాదు. ఈ మంచి గుణమే నెహ్రూ కుటుంబానికి పి.వి.ని సన్నిహితంగా ఉంచింది.

మంత్రిగా పని చేసిన మొత్తం కాలంలోనూ, ఆయనకు

కేటాయించిన అన్ని క్లిష్టమైన బాధ్యతలను సమర్థవంతంగా నిర్వహించారు. భారత దేశానికే గర్వకారణమైన 'రాజకీయ ఉత్తముల' జాబితాకు చెందిన వారాయన.

ఉత్తమ రాజకీయ నాయకుడైన పి.వి. మనిషిగా మితభాషి. మర్యాదస్తుడు. వ్యక్తిగత నడతలో నాగరికుడు. రాజకీయ నాయకుడిగా సమర్థుడు. అనుభవజ్ఞుడు. పరిపాలకుడుగా ఆయన వర్తమానం కంటే భవిష్యత్తును గురించి ఆలోచిస్తారు. పార్లమెంటు భవనంలో ఆయన ప్రసంగాలు అందరినీ ఆలోచింప జేసేవి. అందరినీ ఆనందింప జేసేవి. నాటి ప్రధాని రాజీవ్ గాంధీతో పి.వి

ఇందిరాగాంధీ, రాజీవ్ గాంధీ చివరకు జవహర్ లాల్ నెహ్రూ కూడా కొన్ని సందర్భాలలో పట్టించుకోని కొన్ని సమస్యలను పి.వి. ముందు చూపుతో దర్శించారు. ప్రశాంతతతో కూడిన ఆధ్యాత్మిక వాతావరణం ఆయనను చుట్టుకొని ఉంటుంది. ఆయన ఎప్పుడూ తాను మంత్రినన్న గర్వాన్ని చూపేవారు కాదు.

ముప్పయి ఏళ్ళకు పైగా రాజకీయ రంగంలో నిశ్చలంగా, నిబ్బరంగా నిలబడి అపార అనుభవం సంపాదించుకున్న వ్యక్తి పి.వి.

స్వరాష్ట్రమైన ఆంధ్రప్రదేశ్ లో వివిధ మంత్రి పదవులను, ముఖ్యమంత్రి పదవిని, కేంద్రంలో ఇందిరాగాంధీ, రాజీవ్ గాంధీ మంత్రివర్గాలలో విదేశాంగ శాఖ, రక్షణ శాఖ, హోంశాఖ, మానవ వనరుల అభివృద్ధి శాఖ వంటి ముఖ్య పదవులను దీక్షాదక్షతలతో నిర్వహించి అవుననిపించు కున్న వ్యక్తి పి.వి.

పి.వి. నరసింహారావును రాజకీయవేత్త అనడం కంటే రాజనీతివేత్త అని వర్ణించటం సముచితం.

పి.వి. నరసింహారావు పేరులోనే నరసింహాడు. కాని, పూర్తి శాఖాహారి. ఆయన ఎన్నడూ మద్యం రుచి చూడలేదు. పచ్చళ్ళంటే ప్రాణమిచ్చే పి.వి. మిగిలిన ఔషధాలను గురించి పట్టించుకొనేవారు కాదు.

ఆయన రెండు పూటలా అవసరమైన దానికంటే తక్కువగా భుజిస్తారు.

గతంలో ఆయన విదేశాంగ మంత్రిగా పనిచేసిన కాలంలో పలుదేశాలు పర్యటించినప్పుడు అక్కడ శాఖాహారం లభ్యంకాక

నానా ఇబ్బందులు పడినట్లు తన మిత్రులతో చెప్పకొనేవారు.

సిల్కులాల్సీ, ఖద్దరు దోవతీ ధరించే పి.వి. అంగవస్త్రాన్ని అలంకరించుకుంటారు. విదేశీ వ్యవహారాల శాఖ మంత్రి అయ్యాకే ఆయన సఫారీ సూట్లు ధరించటం ప్రారంభించారు. స్వామి రామానంద తీర్థతో సన్నిహితత్వం వల్ల ఆయన ఖద్దరు ఉద్యమం, ఆర్యసమాజ ఉద్యమాలతో ప్రభావితులైనారు. సామాజిక కార్యకలాపాలలో కూడా ఆయన ఆసక్తిని పెంచుకున్నారు.

పి.వి. పత్రికారంగాన్ని అమితంగా ప్రేమించేవారు. చాలా కొద్దిమంది పాత్రికేయులే ఆయనను వ్యక్తిగతంగా ఎరుగుదురు. ఆంధ్ర ఉద్యమం సందర్భంగా ఆయనకీ లక్షణం అలవడింది. గ్యాస్ కీ, న్యూస్ కీ ఉండే తేడా ఆయనకు బాగా తెలుసు.

తల్లి. ఇతర కుటుంబ సభ్యులతో పి.వి

పి.వి. విధేయతకు ప్రాధాన్యత ఇస్తారు. ఇందిరాగాంధీ, రాజీవ్ గాంధీలకు ఆయన విధేయుడు. తన విధేయులకు ఆయన యోగ్యమైన పదవులు అప్పగించారు. పి.వి. పెట్టే 'భక్తి పరీక్ష'లో నెగ్గడం సులభసాధ్యం కాదని చాలామంది చెబుతారు. చాలాకాలం పాటు పరీక్షించాకే ఎవరినైనా పి.వి. విశ్వసిస్తారు. తన విధేయులు పార్టీ వ్యతిరేక కార్యకలాపాలకు పాల్పడడాన్ని ఆయన, ఎన్నడూ ప్రోత్సహించలేదు. ఎవరైనా దానికి ఒడిగడితే, ఎలాంటి సంకోచాలు లేకుండా వారి తోక కత్తిరించేవారు.

పి.వి. చదవటమే కాకుండా, ఆ గ్రంథాలలోని అంశాలను మిత్రులతో చర్చిస్తారు. ఓ హెన్రీ కథలను ఇష్టపడే పి.వి. తన మిత్రులకు ఆ కథల లోని 'కొనమెరుపు' లను వివరిస్తూ తెలుగు కథలతో పోల్చేవారు.

అధికార యంత్రాంగంతో సంబంధాలు ఆయనకు బాగుండేవి. కొన్నిసార్లు అధికారుల వ్యాకరణ దోషాలను కూడా ఎత్తి చూపేవారు.

మరో విశేషం ఏమిటంటే పి.వి. చాలా కలుపుగోలు మనిషి. ఆయన తనను కలిసేందుకు ఎవరినైనా అనుమతిస్తారు. అయితే వచ్చే వ్యక్తులు పిచ్చాపాటితో తన సమయాన్ని, వృధా చేయడాన్ని ఆయన సహించరు.

ఆయన అనర్గళ ఉపన్యాసకులే కాక చమత్కార సంభాషణా ప్రియులు.

ఒకసారి ఆంధ్రాభవన్ లో ఆంధ్రప్రదేశ్ మాజీ ముఖ్యమంత్రి ఎన్.టి. రామారావు ప్రసంగిస్తూ 'అరుకోట్ల ఆంధ్రుల' సమస్యలు ప్రస్తావించారు.

దానికి పి.వి. సమాధానమిస్తూ “శ్రీ ఎన్.టి. రామారావు చాలాసార్లు అంధ్రప్రదేశ్ జనాభా గురించి మాట్లాడారు. కుటుంబ నియంత్రణ శాఖ బాధ్యతలు కూడా చూస్తున్న నేను రాష్ట్ర జనాభా ‘ఏడు కోట్లు’ అని చెపితే ఆయన ఆశ్చర్యపోతారు.” అని అందరినీ నవ్వించారు.

రాజధాని రాజకీయాల్లో ఇంతకాలం ఎలా నిలదొక్కుకోగలిగారని పి.వి. ని ఒక మిత్రుడు ప్రశ్నిస్తే ఇలా సమాధాన మిచ్చారు ఆయన “తామరాకు మీది నీటి బొట్టులా వ్యవహరించకపోతే ఇక్కడి వాళ్ళు పడదోస్తారు” అని.

చమత్కార భాషణుడు పి.వి

దేశీయ వ్యవహారాల మంత్రిగా పి.వి. నరసింహారావును ఇందిరాగాంధీ నియమించారంటే ఆయన ధక్కుత మీద ఆమెకున్న విశ్వాసానికి అంతకన్న నిదర్శనం ఏం కావాలి?

రాజీవ్ గాంధీ మంత్రివర్గంలో మానవ వనరుల అభివృద్ధి శాఖ పి.వి.కి కేటాయించారు. పి. వి. ఆ శాఖనే చైతన్యవంతం చేశారు. దాంతో రాజీవ్ గాంధీ దేశీయ వ్యవహారాల శాఖను అదనంగా నిర్వహించే బాధ్యతను పి.వి.కి అప్పగించారు.

అరువులతో, గందరగోళాలతో ఉన్న సభ కూడా పి.వి. ప్రసంగం ప్రారంభిస్తే నిశబ్దంగా మారిపోతుంది. ఆయన ప్రసంగాలు ఎంతో విజ్ఞానంతో, చక్కటి తర్కంతో కూడి ఉంటాయి.

పి.వి. త్వరపడి నిర్ణయాలు తీసుకొనే స్వభావం కలిగిన వ్యక్తి కాదు. తన ముందున్న విషయాన్ని అన్ని

కోణాలలో పరిశీలించి కాని నిర్ణయానికి రారు. ఆయన తన శాఖ మొత్తాన్ని ఒక్కరే నిర్వహించేవారు. ప్రతి పేపరును జాగ్రత్తగా చదివి తన డ్రాఫ్ట్‌ని తానే తయారు చేసుకొనేవారు. ఆయనకు గుమాస్తాలు, కార్యదర్శులు అవసరం లేదనిపిస్తుంటుంది.

పి.వి. గారి పని ఒత్తిడి ఆయన ఆరోగ్యం మీద ప్రభావం చూపింది. గుండెకు శస్త్ర చికిత్స కూడా జరిగింది. ఆయన మధుమేహ వ్యాధితో బాధపడసాగారు. అందుకే ఆయన 1991 మధ్యంతర ఎన్నికలలో లోకసభకు పోటీ చేయలేదు.

ఎంతోకాలం క్రితమే రాష్ట్ర రాజకీయాలను వదలిన పి.వి. మహారాష్ట్రలోని రాంఘెక్ నియోజకవర్గం నుంచి రెండుసార్లు లోక్ సభకు ఎన్నికయ్యారు.

రాజీవ్ గాంధీతో పి.వి

కాంగ్రెసు పార్టీ ఎన్నికల ప్రణాళికను రచించి ఎంతో ప్రధాన పాత్ర వహించిన పి.వి. రాజీవ్ గాంధీ అభిమానానికి పాత్రులు అయ్యారు.

జనాకర్షణ బ్రీక్కులు లేని వ్యక్తి అయినా పి.వి. గౌరవప్రదమైన వ్యక్తిత్వం కలిగినవారు. పదవుల మీద ఆసక్తి ప్రదర్శించకుండా ఆధ్యాత్మికతను జీవితంలో అలవర్చుకున్నారు.

బహుముఖ ప్రజ్ఞావంతుడయిన పి.వి. హిందీ సాహిత్యంలో 'సాహిత్యరత్న' డిగ్రీ పొందారు. దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ కార్యకలాపాలలో ఆయన భాగం పంచుకున్నారు. పి.వి. బి.ఎస్.సి., ఎల్.ఎల్.బి. పట్టాలను పొందారు. హిందీ, మరాఠీ భాషలలో ఆయన అనేక కథలు రాశారు. పి.వి. తెలుగు అకాడమికి చైర్మన్ గా కూడా పని చేశారు. తెలుగు హిందీ భాషల లోకి ఇతర భాషల నుంచి అనేక పుస్తకాలను అనువదించారు.

ప్రస్తుతం పి.వి. సోదరులలో ఇరువురు పి.వి. మాధవరావు, పి.వి. మనోహర్ రావు, అక్కగారు సరోజినీ మాత్రమే సజీవులు.

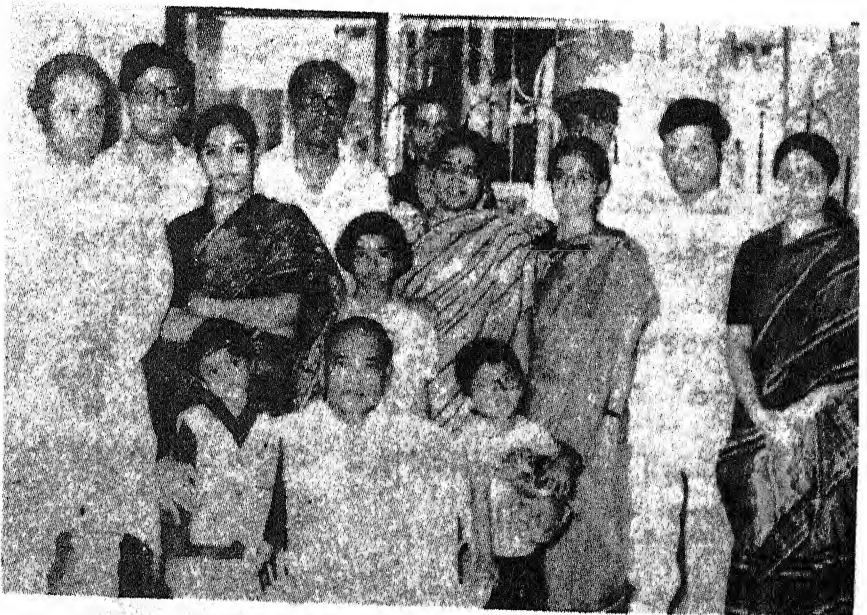
సరసింహారావు గారికి ముగ్గురు కుమారులు, అయిదు గురు కుమార్తెలు. వారిలో ప్రస్తుతం హనుమకొండ ప్రతినిధిగా శాసనసభలో విద్యామంత్రిగా ఉన్న పి.వి. రంగారావు విద్యాధికులు, బ్రహ్మచారి. పి.వి. రంగారావుగారు ఆంధ్రప్రదేశ్ విద్యాశాఖా మాత్యులుగా అశేషాంధ్రప్రజానీకం యొక్క ఆదరాభిమానాలను చూరకొన్నారు. సమస్త మైన పాఠశాలను సరస్వతీ పర్లశాలలుగా తీర్చిదిద్దేందుకు చిత్తశుద్ధితో నిస్వార్థ బుద్ధితో కృషి చేస్తున్నారు.

ప్రాథమిక విద్యకు, వయోజన విద్యకు ప్రాణాధిక ప్రాముఖ్యత ఈయబడింది.

రెండవ కుమారుడు పి.వి. రాజేశ్వరరావు న్యాయ

వాది. మరొక కుమారుడు పి.వి ప్రభాకర్ సింక్లెర్ టి.వి. కంపెనీ మేనేజింగ్ డైరెక్టర్. పి.వి.కి నమ్మక మైన సహచరుడు. ఇరువురు కుమార్తెలు సరస్వతి, విజయ డాక్టర్లు. వారిరువురి భర్తలు కూడా డాక్టర్లే. పెద్ద కుమార్తె శారద భర్తకు వ్యవసాయం ఉంది. వారు హైదరాబాద్‌లోనే ఉంటారు. మూడవ కుమార్తె వాణి హైదరాబాద్ లలిత కళలు, వాస్తు శాస్త్ర కళాశాలలో అధ్యాపకురాలు. ఆమె మంచి పెయింటర్. ఆమె భర్త వ్యవసాయం చేసుకొంటారు. జయ, విజయ కవల పిల్లలు జయ న్యాయశాస్త్రంలో పోస్టుగ్రాడ్యుయేట్. ఆమె భర్త కె.ఆర్. నందన్ హైదరాబాద్‌లో పోలీసు ఉన్నతాధికారి.

పి.వి. ఎప్పుడు హైదరాబాద్ వచ్చినా ప్రభుత్వ అతిథి గృహాల్లో దిగకుండా కుమారుల ఇళ్ళలోనే ఉండేవారు. కుమారులు, కుమార్తెలు మనుమలతో, మనుమరాళ్ళతో నిండుకుటుంబం

గడిపేవారు. పిల్లలందరినీ బాగా చదివించి వృద్ధిలోకి తెచ్చారు.

“పిల్లల్ని ఎదుగు చేయటంలో కూడా నేను ఫస్టుక్లాస్, కానీ, వారికి తగ్గట్లుగా డబ్బును ఎలా ఎదుగు చేయాలన్నది నేను ఏ పుస్తకంలోనూ చదువుకోలేదు” అని పి.వి. ఆరోజుల్లో చలోక్తులు విసిరేవారు.

నరసింహారావు ఏ పదవిలో ఉన్నా లేకపోయినా, ఆ ఊళ్ళో ఎన్నడూ అట్టేకాలం గడవకపోయినా ‘వంగర’ అభివృద్ధిని మాత్రం విస్మరించలేదు.

ఒకనాడు ప్రాథమిక పాఠశాలకు సైతం నోచుకోని వంగ రలో హైస్కూలు, ప్రాథమిక ఆరోగ్యకేంద్రం, ముప్పయిప డకల ఆసుపత్రి, రక్షితమంచినీటి సరఫరా, గ్రామీణబ్యాంకు శాఖ, టెలిఫోన్ సౌకర్యంతో సబ్ పోస్టాఫీసు, హరిజన, గిరిజన విద్యార్థి వసతి గృహాలు - ఇలా అన్ని ఆధునిక సౌకర్యాలు ఉన్నాయి. పి.వి. సహాయసహకారాలతోనే ఇవన్నీ సాధించుకొన్నామని ఆగ్రామ సర్పంచ్, ప్రజలు, రైతులు చెపుతూ ఉంటారు.

పి.వి. ఇంటి ఆవరణలోకి ప్రవేశించే వారికి ఎదురుగా షెడ్యూల్డ్ ట్రెర్సులేని పాత జీపు కనిపిస్తుంది. పి.వి. తన మొదటి ఎన్నికల ప్రచారానికి వాడిన జీపు అది.

ఆయనకు బంధుమిత్రులతో అనుబంధం ఎక్కువ. ఎవర్నీ మరిచిపోరు. చదిలిపెట్టరు. అలాగే ఊరినీ, ఇంటినీ మరిచిపోలేరు. తనకు సేవచేసిన వాహనాలతో కూడా అదే అనుబంధం పెంచుకొంటారు. ఎంతో మంది కొంటామని అన్నా ఆ జీపును అమ్మడానికి ఆయన ఒప్పుకోలేదు.

పి.వి.లో పట్టుదల ఎక్కువ. ఒకసారి ఒక గ్రామంలో నరసింహారావుగారి ఎన్నికల బహిరంగసభ జరగనివ్వకుండా ప్రత్యర్థిపార్టీవారు అలజడి చేశారు. ఎలా అయినా ఆ సభ జరిపి తీరాలనే పట్టుదలతో పి.వి.జిల్లాపోలీసు బలగంతో, జిల్లాపరిషత్ మాజీ చైర్మన్, మాజీ ఎం.ఎల్.ఏ.లతో, తన అంగ బలంతో అదేరాత్రి అదే గ్రామంలో ఎన్నికల బహిరంగ సభ నిర్వహించారు. “అల్లరి మూకకు ఓటిచ్చి అరాచకాన్ని ఆహ్వానించుకోవలదని” ఆయన ఉద్బోధించారు.

సాధారణంగా ఆయన అందరితోనూ స్నేహభావంతో మెలుగుతూ, వారు ఏ భాషలో లేఖలు రాస్తే అదే భాషలో జవాబులిచ్చేవారు.

అమిత పఠనాసక్తిగల పి.వి. సరిగ్గా ఏ సమయంలో చదువుతారన్నది చెప్పలేం. కేంద్రమంత్రిగా పనుల ఒత్తిడిలో ఉండి కూడా తనకు ఇష్టమైన గ్రంథాలను చదివారు ఆయన.

పి.వి. తన భార్య జ్ఞాపకార్థం ‘సత్యమ్మ కాలేజీ’ ని స్థాపించారు.

సంక్షోభ సంద్రాస కొట్టు మిట్టాడే సమయంలో దేశాన్ని దరిచేర్చగల నాయకుడిని ఎన్నుకొనే సామర్థ్యం భారత రాజకీయ వ్యవస్థకు ఉంది.

1964 లో పండిట్ జవహర్లాల్ నెహ్రూ పరమ పదించి నవ్వుడు ప్రధాన మంత్రి పదవి చేపట్టారు. నెహ్రూ లాంటి మహోన్నతుడి మరణంతో ఏర్పడిన ఖాళీని పూరించేందుకు ఉమ్మడి నాయకత్వ అవసరాన్ని లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి గుర్తించారు. రానున్న ఎన్నికలను కూడా దృష్టిలో ఉంచుకొని శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీని ప్రధాని పదవికి సీనియర్ నాయకులు ఎంపిక చేశారు.

అలాగే రాజీవ్ గాంధీ హఠాన్మరణంతో దేశ నాయకత్వ బాధ్యతను 71 ఏళ్ళ శ్రీ పాములపర్తి వెంకట నరసింహ రావుకు ఏకగ్రీవంగా అప్పగించారు. రాజకీయ రంగంలో, ఇతర రంగాలలో సాధించిన విజయాలతో పాటు దేశంలోనే అత్యున్నత విద్యావేత్తగా ఆయన పేరు పొందారు.

ఒక ఆంధ్రుడు, తెలుగువాడు భారతదేశ ప్రధాని పద
విని అలంకరించటం భారతదేశ చరిత్రలో ఇదే ప్రథమం.
ఇది ఆంధ్రులందరికీ గర్వించదగ్గ విషయం.

స్వాతంత్ర్యం రావడానికి ముందు నుంచి కూడా దేశ
రాజకీయ చరిత్రలో ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రముఖంగా చోటు
చేసుకొంది.

టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులు, తెన్నేటి విశ్వనాథం,
బూర్గుల రామకృష్ణారావు, కళా వెంకట్రావు, మద్దూరి
అన్నపూర్ణయ్య, బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, బులుసు సాంబ
అత్యున్నత విద్యావేత్త పి.వి

మూర్తి వంటి ఎందరో మహానుభావులు దేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం తమ జీవితాలను త్యాగం చేశారు.

నీలం సంజీవరెడ్డి ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రిగా పదవీ బాధ్యతలు నిర్వహించిన అనంతరం 1960, 61, 62 సంవత్సరాలలో పార్టీ అధ్యక్షుడిగా బాధ్యతలు నిర్వహించారు.

ఇంతటి ఘన చరిత్రగల ఆంధ్రప్రదేశ్ కు చెందిన ప్రముఖ రాజకీయవేత్త. బహుభాషా పండితుడు, మేధావి పి.వి. నరసింహారావు. రాజీవ్ దారుణ హత్యతో పార్టీ తాత్కాలిక అధ్యక్షుడుగా ఏకగ్రీవంగా ఎన్నికై 1991 జూన్ 21 భారత దేశ తొమ్మిదో ప్రధానమంత్రిగా పదవీ బాధ్యతలను స్వీకరించారు.

పి.వి. ప్రధానమంత్రి పదవిని చేపట్టిన ఏడాదిలోనే భారత ప్రధానిగా ప్రమాణ స్వీకారం చేస్తున్న పి.వి. నరసింహారావు

అనేక అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు చేపట్టారు. చారిత్రాత్మక మైన 'ప్లీనరీ' సమావేశాలు తిరుపతిలో నిర్వహించారు. నూతన, ఆర్థిక సంస్కరణలు చేశారు. పారిశ్రామిక లైసెన్సింగ్ పద్ధతిని రద్దు చేసి, విదేశీ పెట్టుబడులను ప్రోత్సహిస్తూ, నూతన పారిశ్రామిక విధానాన్ని ప్రవేశ పెట్టారు. ఆదాయపు పన్ను మినహాయింపు పరిమితిని పెంచారు. సంపదపన్ను రద్దుచేశారు. ప్రవాసభారతీయులు అయిదు కిలోగ్రాముల వరకు విదేశాలనుంచి బంగారాన్ని తెచ్చుకునేందుకు అనుమతించారు. ఇందువల్ల దొంగరవాణాను అరికట్టేందుకు వీలైంది. అత్యంత ప్రమాదకర ఉగ్రవాద సంస్థ ఎల్.టి.టి.ఇ. ని నిషేధించారు. శాస్త్ర, సాంకేతిక మార్పుల ఫలితంగా కార్మికులు నష్టపోకుండా పరిరక్షించే లక్ష్యంతో జాతీయ 'అవృత నిధి'ని నెలకొల్పారు. మారుమూలప్రాంతాలలోనూ, గిరిజన ప్రాంతాలలోనూ చౌకధర దుకాణాలను తెరిచి, పౌరసరఫరా వ్యవస్థను పటిష్టం చేశారు. వాతావరణ కాలుష్యాన్ని నిరోధించి ప్రకృతి సమతుల్యాన్ని పరిరక్షించే లక్ష్యంతో భద్రతాచర్యలు చేపట్టారు. అంతరిక్ష సాంకేతిక విజ్ఞానంలో ప్రశంసనీయమైన విజయాలు సాధించే అవకాశాలు కల్పించారు.

విభేదాలు లేకుండా ఏ విషయంపై అయినా సమిష్టి భావనతో ఒకే బాటలో సాగాలన్నది అభిమతం. భృడమైన రాజకీయ భావాలుగల వ్యక్తిగా పేరుపొందిన పి.వి. నరసింహారావు నేతృత్వంలో భారత జాతి అభివృద్ధి పథంలో సాగుతుందని ఆశిద్దాం. భారతదేశ అధినేత అయిన తెలుగు వారి ముద్దు బిడ్డ జాతీకే కీర్తి తెచ్చి దేదీప్యమానంగా ప్రకాశించాలని కోరుకుందాం!

